HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

יכיר לחוד והכרת פנים לחוד (א)איתמר היו לו בנים בהיותו עובד כוכבים ונתגייר רבי יוחנן אומר [א]אין לו בכור לנחלה ור"ש בן לקיש אומר יש לו בכור לנחלה רבי יוחנן אומר אין לו בכור לנחלה דהא א] הוה ליה ראשית אונו ור"ש בן לקיש אומר יש לו בכור לנחלה (ב)גר שנתגייר כקטן שנולד דמי ואזדו לטעמייהו דאיתמר (ג)היו לו בנים בהיותו עובד כוכבים ונתגייר ר' יוחנן אמר [ב]קיים פריה ורביה ור"ש בן לקיש אמר לא קיים ר' יוחנן אמר קיים [1]לא תוהו בראה לשבת יצרה ור"ש בן לקיש אמר לא קיים פריה ורביה גר שנתגייר כקטן שנולד דמי וצריכא דאי איתמר ב] בהא קמייתא בהא קאמר רשב"ל משום דבהיותו עובד כוכבים לאו בני נחלה נינהו אבל בהא אימא מודה ליה לרבי יוחנן דלא תוהו בראה לשבת יצרה והא עבד ליה שבת ואי איתמר בהא בהא קאמר רבי יוחנן אבל בהא אימא מודה ליה לר"ש בן לקיש צריכא תנן מי שלא היו לו בנים ונשא אשה שכבר ילדה עודה שפחה ונשתחררה עודה עובדת כוכבים ונתגיירה ומשבאתה לישראל ילדה (א) ולדה בכור לנחלה ואינו בכור לכהן ילדה ממאן אילימא מישראל שלא היו לו בנים מאי איריא גיורת ושפחה אפילו בת ישראל נמי אלא לאו מגר שהיו לו בנים ונתגייר וקתני בכור לנחלה לא לעולם מישראל שלא היו לו בנים ואינו בכור לכהן איצטריכא ליה לאפוקי (ד)מדרבי יוסי הגלילי דאמר בכור לנחלה ולכהן שנאמר [2]פטר רחם בישראל עד שיפטרו רחם מישראל קמ"ל דלא ת"ש היו לו בנים בהיותו עובד כוכבים ונתגייר יש לו בכור לנחלה אמר רבינא ואיתימא רב אחא ג] הא ודאי רבי יוסי הגלילי ד] הוא דאמר פטר רחם בישראל עד שיפטרו רחם מישראל ויליף איהו מינה דידה (ה)אמר רב אדא בר אהבה [ג]לוייה ה] שילדה בנה פטור מה' סלעים דאיעבר ממאן אילימא דאיעבר מכהן ומלוי מאי איריא לוייה אפילו ישראלית נמי אלא דאיעבר מישראל [3]למשפחותם לבית אבותם כתיב אמר רב פפא דאיעבר [ד]מעובד כוכבים ולא תימא אליבא דמאן דאמר [ה]אין מזהמין את הולד אלא אפילו למאן דאמר מזהמין את הולד לוי פסול מיקרי מר בריה דרב יוסף אמר משמיה דרבא לעולם דאיעבר מישראל ושאני התם דאמר קרא פטר רחם בפטר רחם תלא רחמנא תנן מי שהיו לו בנים ונשא אשה שלא ילדה נתגיירה מעוברת נשתחררה מעוברת ו] (ב) וילדה היא וכהנת היא ולויה היא ואשה שכבר ילדה וכן מי שלא שהתה אחרי בעלה ג' חדשים ונשאת וילדה ואין ידוע אם בן ט' לראשון אם בן ז' לאחרון בכור לכהן ואינו בכור לנחלה מכלל (ו)דכהונה ולויה פטורין דאיעבר ממאן אילימא דאיעבר מכהן ולוי ז] אי הכי מאי איריא כהנת ולויה אפי' בת ישראל נמי אלא דאיעבר מעובד כוכבים כהנת פטורה והאמר רב פפא בדיק לן (ז)רבה כהנת שנתעברה מעובד כוכבים מהו ואמינא ליה לאו היינו דרב אדא בר אהבה דאמר לויה שילדה בנה פטור מחמש סלעים ואמר לי הכי השתא בשלמא לויה בקדושתה קיימא (ח)דתניא [ו]לויה שנשבית או שנבעלה בעילת זנות נותנין לה מן המעשר ואוכלת אלא כהנת כיון (ג) דאי בעיל לה הויא זרה הניחא למר בריה דרב יוסף משמיה דרבא דאמר דאיעבר מישראל מוקי לה בדאיעבר מישראל אלא לרב פפא במאי מוקי לה לעולם דאיעבר מכהן והיא בת ישראל ואמאי קרי לה כהנת דבנה כהן

איתמר

יכיר לחוד. דלא כתיב פנים הוי פדחת היכר: (ד) עובדי כוכבים אינן בני נחלה לירש את אביהם עובד כוכבים אחר שנתגיירו בפ"ק דקדושין (דף יז:): **לא לתוהו בראה.** הקב"ה את העולם אלא לשבת יצרה: **מי שלא היו לו בנים כו'.** פרישית לעיל(ט) גבי מתני': **ילדה ממאן.** דקתני משבאה לישראל ילדה הוי בכור לנחלה: **מאי איריא גיורת ושפחה.** דמשמע מש"ה הוי בכור לנחלה דאותם בנים שהיו לה בהיותה עובדת כוכבים לא חשיבי: **אפי' בת ישראל.** דבנים הראשונים חשובים בנים הוי ח] האי נמי בכור לנחלה דהא באב תליא מילתא ולא באם: **אלא לאו.** האי ילדה משבאה לישראל ט] לא אמי שלא היו לו בנים מהדר אלא מילתא באפי נפשה היא דקאמר גיורת שהיו לה בנים בהיותה עובדת כוכבים ונתגיירה עם בעלה וילדה משבאת לתורת ישראל הוי בכור לנחלה ותיובתא דר' יוחנן: **לעולם מישראל שלא היו לו בנים.** ומשום בכור לנחלה לא איצטריך למינקט גיורת אלא משום דאשמעינן דאינו בכור לכהן דבנים הראשונים מיקרו פטר רחם ולאפוקי מדר' יוסי הגלילי: **הא.** דקתני בכור לנחלה רבי יוסי הגלילי היא דלגבי כהן חשיב ליה בכור דעד שיפטרו רחם בישראל: **ויליף איהו.** הבעל: **מינה דידה.** כי היכי דלגבה לא חשיבי בנים ראשונים והוי האי פטר רחם דכתיב בישראל לגביה נמי לא חשיבי ראשונים והוי האי ראשית אונו(י): **לויה.** בת לוי: **אפילו ישראלית נמי.** י] דאמרן (ה) בפירקין קמא (דף ג:) הכהנים והלוים פטורין: **לבית אבותם.** דמשפחת אב נפקא מהכא דקרויה משפחה ולא משפחת אם ואמאי פטור: **דאיעבר מעובד כוכבים.** דל"ל חיים לגבי ישראל ושייך הבן בתר אם ישראלית טפי מבתר אבוה עובד כוכבים הלכך פטור: **ולא תימא אליבא דמ"ד אין מזהמין את הולד.** במס' יבמות (דף מה.) דאיכא למ"ד עובד כוכבים הבא על בת ישראל הוולד כשר דבתר אימיה שדינן ליה ומשום הכי פטור מחמש סלעים: **אלא אפילו למ"ד מזהמין.** דשדינן ליה בתר עובד כוכבים אפ"ה פטור דלוי פסול מיקרי הואיל ואית ליה שמא דלוי (ו) פטור: **בפטר רחם.** אחר האם אזיל לענין ה' סלעים: **מי שהיו לו בנים.** פרישית לעיל [מו.] גבי מתני'. מדקתני היא וכהנת יא] רבותא אשמעינן דאע"ג דנתערב עם הפטור איהו חייב: **מכלל דכהנת פטורה.** וקס"ד דהא כהנת בבת כהן קאמר: **בדיק** יב]. מנסה אותנו בהלכות: **מהו.** מי הוי בנה פטור יג] מבכורה או לא: **היינו דרב אדא כו'.** וכי היכי דלוייה פטורה כהנת נמי פטורה: **בקדושתה קיימא.** אע"ג דנבעלה לעובד כוכבים וכי שדינן בנה בתרה הוי כלוי פסול ופטור: **מן המעשר.** מעשר ראשון יד] ניתן ללוים: טו] **דאיבעלה ליה.** לעובד כוכבים: **הויא זרה.** כדאמרינן ביבמות בפרק אלמנה לכהן גדול (דף סח.) מנין לכהנת לויה וישראלית שבאו עליה עובד כוכבים ועבד שפסלוה ת"ל ובת כהן כי תהיה לאיש זר(כ) כיון שנבעלה לפסול לה פסלה ואע"ג דלויה נמי קתני התם (ל)מתרומה טז] דקא פסיל לה שלא תינשא לכהן אבל מדין לויה לא מיפסלא: **הויא לה זרה.** וכיון דזרה היא בנה חייב בה' סלעים. הלכך מתניתין נמי לא יז] מוקמת דאיעבר מעובד כוכבים: **הניחא למר בריה דרב יוסף.** דמוקים לדרב אדא בדאיעבר מישראל מוקמי למתני' נמי הכי: **לעולם.** מתניתין דאיעבר מכהן אבל בת כהן דלא איעבר מכהן לא מיפטרא דלא אזלינן בתר אם אלא בלויה דאיעבר מעובד כוכבים:

בן

דבהיותו עובד כוכבים לאו בני נחלה נינהו. פירש בקונטרס עובדי כוכבים (מ)אינם בני נחלה משנתגיירו ובפרק קמא דקדושין (דף יז:) משמע יח] דהם בני נחלה דאמרינן בקדושין דעובד כוכבים יורש את אביו דבר תורה אלא לאו בני נחלה נינהו דקאמר הכא היינו יט] תורת בכורה: כ]**והא** עבד ליה שבת. בפ' הבא על יבמתו (יבמות דף סב.) קאמר בלשון אחר דמעיקרא נמי בני פריה ורביה נינהו ולאו בני חיוב קאמר דבפ' ד' מיתות (סנהדרין דף נט:) מוכח דלא מיפקדא אפריה ורביה אלא כלומר דזרעו מתייחס אחריו והיינו עבד ליה שבת דקאמר הכא וגבי עבד קאמר ביבמות (דף סב.) דהכל מודים כא] דאין לו חיים: **ולא** תימא אליבא דמ"ד אין מזהמין כו'. כב] ומ"ד מזהמין היינו מאן דשדי ליה בתר עובד כוכבים כדפי' בקונט' דקרי ליה מזהמין משום דעובדי כוכבים מזוהמין הם כדאמרן שבת (דף קמו.) בשעה שבא נחש על חוה הטיל בה זוהמא ולא פסקה זוהמא מן העובדי כוכבים ומ"ד עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר שדי ליה בתר דעובד כוכבים כג] אבל מ"ד הולד ממזר שדי ליה בתר בת ישראל ולהכי שייך ביה ממזרות(י) ובקונטרס פירש איפכא וכמו שפירשתי מוכח בסוף פ"ק דיבמות כד] (דף יז.) בחלח וחבור וגו' א"ר יוחנן וכולן לפסול כי אמריתא קמיה דשמואל כה] א"ל ס) [כי] יסיר את בנך מאחרי בנך הבא מישראלית קרוי בנך ואין בנך הבא מן העובדת כוכבים קרוי בנך אלא בנה פירוש לא מיפסלי כיון דמתייחס אחר העובדת כוכבים ובנות ישראל דההוא דרא אילטרויי אילטרי וכן מוכח בפ"ק דיבמות (שם) דהאי דקרי ליה בנך גורם לו ממזרות: **מר** בריה דרב יוסף משמיה דרבא [אמר] לעולם מישראל. כוותיה פסקינן בחולין בריש הזרוע (דף קלב.ע) והא סמכינן השתא לפטור בן לויה וכהנת אשת ישראל מחמש סלעים: **נותנים** לה מעשר ואוכלת. אין חולקין לאשה בגורן אבל מחלקין להם בבתיהם כדאמר בפרק נושאין על האנוסה (יבמות דף לט:): **אלא** כהנת כיון דאיבעילה [ליה] הויא לה זרה. ואפי' קדושת לויה פקעה מינה וגרעה מלויה אשת כהן שנשבית דאע"ג דמיפסלא מתרומה לא פקעה מינה קדושתה לענין ה' סלעים אבל כהנת דקדושתה מגופה אתיא כשמתחללת פקעה קדושתה לגמרי:

הבן

מסורת הש"ס

א) [יבמות סב.], ב) [שם כב. וש"נ], ג) [יבמות סב.], ד) [לעיל מו.], ה) [חולין קלב. לעיל ד.], ו) ל"ל דכהנת, ז) גי' הרא"ש רבא, ח) תוספתא דיבמות רפ"ח יבמות סח., ט) [דף מו.], י) [דברים כא], כ) [ויקרא כב], ל) מכהונה הוא. יעב"ץ, מ) גי' רש"ק אינן בני נחלה לירש את אביהם כו', נ) עיין רש"ק, ס) רש"ק, ע) [ועמ"ש על הגליון],

הגהות הב"ח

(א) גמ' ומשבאתה לישראל ילדה בכור כצ"ל ותיבת ולדה נמחק: (ב) שם נשתחררה מעוברת ילדה כצ"ל ואות ו' נמחק: (ג) שם אלא כהנת כיון דאיבעלה ליה הויא זרה: (ד) רש"י ד"ה יכיר וכו' היכר הס"ד ואח"כ מ"ה דבגיותו לאו בני נחלה עובדי כוכבים אינן וכו' אחר שנתגייר כצ"ל ואות ו' נמחק: (ה) ד"ה אפי' וכו' בפירקין קמא נ"ב דף ד' ובפ"ב דף יג: (ו) ד"ה אלא וכו' ופטור:

רבינו גרשום

יכיר לחוד. דכיון דלא כתיב ביה [פנים] בהכרת פדחת לחוד סגי לנחלה והכא דבעי פרצוף פנים משום דכתיב ביה הכרת פניהם: בגיותן לאו בני נחלה נינהו דאין אב לעובד כוכבים. לישנא אחרינא כדאמר במס' קידושין נכרי את הגר וגר את הגר אינו לא מד"ת ולא מד"ס דתניא לוה מעות מן הגר שנתגיירו בניו עמו כו' משום הכי יש לו בכור לנחלה: והא עבד ליה שבת בנים: ילדה ממאן. כלומר הא דתני משבאת לישראל ילדה ממאן ילדה: מאי אריא גיורת ושפחה. דהוי בכור לנחלה אפי' בת ישראל נמי בכור לנחלה הוי: וקתני בכור לנחלה. אע"ג דכבר הוליד בנים בגיותו ותיובתא דרבי יוחנן דאמר היו לו בנים בגיותו אין לו בכור לנחלה: קמ"ל. (רבי יוחנן) [מתניתין] דלא הוי בכור לכהן אלא בכור לנחלה: ויליף איהו. הגר מינה דידה דגיורת מה היא א) לטעמיה דר' יוסי אע"ג דהיו לו בנים בגיותה דיש לו בכור לנחלה: למשפחותם לבית אבותם כתיב. דמשפחת אב קרויה משפחה ואמאי פטורה: ולא תימא. רב אדא דתני פטור היינו אליבא דמאן דאמר במס' יבמות אין מזהמין את הולד דעובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל אין הולד ממזר דלא שדינן ליה בתר אביו אלא בתר אימיה והאי נמי בתר אימיה לויה שדינן ליה דפטור מחמש סלעים אלא אפי' למ"ד מזהמין הולד מ"מ בתר אימיה שדינן ליה ולוי פסול מיקרי ופטור: בפטר רחם תלה רחמנא. באמו ואמו אתיא משבט פטור: מדקתני ילדה היא וכהנת היא ולויה מכלל דכהנת ולויה שילדו פטורין: ולאו היינו דרב אדא דאמר לויה שילדה כו' ואוקימנא בדאיעבר מעובד כוכבים וכהנת נמי דאיעברא מעובד כוכבים פטורה: אלא רב פפא דאוקים לה לעיל לויה בדאיעבר מעובד כוכבים והכא לא מצי לאוקומי בעובד כוכבים משום דקתני כהנת במאי מוקים לה: לעולם. כהנת דקתני בת ישראל היא ודאיעבר מכהן ואמאי קרי לה כהנת הואיל ובנה כהן:

א) נראה דצ"ל מה היא לטעמיה דר' יוסי אע"ג דהוה לה בנים הוי בכור לכהן ה"נ הוא אע"ג דהיה לו בנים יש לו בכור לנחלה:

עין משפט נר מצוה

י א מיי' פ"ב מהלכות נחלות הל' יב טוש"ע ח"מ סי' רעז סעיף ט:

יא ב מיי' פט"ו מהל' אישות הל' ו טוש"ע אה"ע סי' א סעיף ז:

יב ג ד מיי' פי"א מהל' בכורים הל' יא טוש"ע י"ד סימן שה סעיף יח:

יג ה מיי' פט"ו מהל' איסורי ביאה הל' ג טוש"ע אה"ע סי' ד סעי' יט:

יד ו מיי' פ"א מהלכות מעשר הלכה ג:

תורה אור השלם

1. כִּי כֹה אָמַר יְיָ בּוֹרֵא הַשָּׁמַיִם הוּא הָאֱלֹהִים יֹצֵר הָאָרֶץ וְעֹשָׂהּ הוּא כוֹנְנָהּ לֹא תֹהוּ בְרָאָהּ לָשֶׁבֶת יְצָרָהּ אֲנִי יְיָ וְאֵין עוֹד: ישעיהו מה יח
2. קַדֶּשׁ לִי כָל בְּכוֹר פֶּטֶר כָּל רֶחֶם בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בָּאָדָם וּבַבְּהֵמָה לִי הוּא: שמות יג ב
3. שְׂאוּ אֶת רֹאשׁ כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שֵׁמוֹת כָּל זָכָר לְגֻלְגְּלֹתָם: במדבר א ב

מוסף רש"י

אין לו בכור לנחלה. בן בכור שיולד לו משנתגייר אינו נוטל פי שנים (יבמות סב.). **לאו בני נחלה נינהו.** בנכריותן לאו בני דין נחלה נינהו, דבת כהן ובכור כפשוט, אבל ירושה נהגא בהו, כדאמרינן בקדושין (יז:) עכו"ם יורש אביו דבר תורה (שם). **דלא תוהו בראה לשבת יצרה.** בני נח בני פריה ורביה נינהו דכתיב (בראשית ט) ואתם פרו ורבו (שם לגירסת הגמ': דמעיקרא נמי בני פריה ורביה נינהו). **ונשא אשה שכבר ילדה.** לענין נחלה תליא מילתא באב דכתיב ראשית אונו ולענין כהן תליא בפטר רחם (לעיל מו.). **עודה שפחה.** אפילו עודה שפחה בלידה ראשונה ונשתחררה עכשיו, עודה עובדת כוכבים ונתגיירה. ומשבאת ליד ישראל ילדה הוי נמי בכור לנחלה, שהרי לזה לא היו בנים, ולכהן לא דאינו פטר רחם (שם). **דאמר בכור לנחלה ולכהן.** דבנים הנולדים לה בהיותה עובדת כוכבים לא פטרי (שם). **לויה שילדה בנה פטור מה' סלעים.** כבנה של לוי, דתנן (לעיל ג.) כהנים ולויים פטורים, ואשמעינן רב אדא דלויה כלוי (חולין קלב.). **דאיעבר מעובד כוכבים.** אבל איעברא מישראל בתר אב אזלינן ליה וחייב (שם). **בפטר רחם תלא רחמנא.** וכרי רחם שילא ממנו לאו למיובת הוא (שם). **לויה שנשבית.** וחיישינן שמא נבעלה לעובד כוכבים (יבמות צא.). **או שנבעלה בעילת זנות.** כגון לעכו"ס ועבד וחלל וכל הנך דאמר באלמנה לכ"ג (שם סח.) דמפסלה בהו בת כהן מתרומה, גבי לויה לא פסלי ממעשר (שם צא.).

שיטה מקובצת

א] דהא ס"א הוו ליה בני: ב] אתמר בקמייתא בהא קאמר: ג] הא אחא בריה דרבא: ד] היא דאמר אות ו' נמחק: ה] לוויה. עי' תשובת הרשב"א סי' אלפים שס"ו: ו] מעוברת ילדה אות ו' נמחק: ז] תיבות אי הכי נמחק: ח] הוי נמי האי בכור: ט] לישראל [לא] במי שלא היו לו: י] דאמרינן בפירקא קמא: יא] דרבותא אשמעינן: יב] בדיק לן מר מנסה: יג] פטור מחמש סלעים או לא הס"ד ומה"ד לאו היינו: יד] שנאכל ללוים: טו] מה"ד כיון דאיבעלה: טז] מתרומה הוא דקא: יז] לא מצית: יח] משמע שרוצה לומר דלא איירי הכא בנתגיירו אלא בגיותן משמע קודם שנתגיירו דאז הם בני נחלה כדאמרינן בקדושין: יט] היינו בני תורת בכורה: כ] מה"ד והא עביד: כא] מודים דלא קיים משום דאין: כב] כו' שאין הולד הולך אחר הכותי: כג] דעובד כוכבים דלא שייך ממזרות בכותי: כד] דיבמות גבי וינחם בחלח: כה] דשמואל אמר כי יסיר: